

Bratislavské visuté záhrady: Svetové záhrady v Bratislave

Reprezentatívny park Slovenska

Projekt Bratislavské visuté záhrady je reakciou na absenciu plnohodnotných verejných priestranstiev kultivovanej zelene, kultúry a relaxu v Bratislave, súčasne však jeho ambíciou je tiež dôstojne reprezentovať Slovensko, jeho kultúrny potenciál a tvorivé kapacity. Sleduje vznik veľkého verejného parku, porovnateľného s verejnými parkami európskych metropol v kategóriách ich kvality, rozlohy aj funkcií. Motto projektu „Svetové záhrady v Bratislave“ naznačuje ambíciu vytvoriť priestor, aký na Slovensku doposiaľ nie je. Reprezentatívny park Slovenska formou terasovitých záhrad nad jeho hlavným mestom má byť vysoko kvalitným umelecko-kultúrnym a záhradno-krajinárskym priestorom, ako viacgeneračný, v maximálnej miere bezbariérový verejný park spolu s celoročne prevádzkovanými krytými záhradami a kultúrno-spoločenským zázemím na slnečných juhovýchodných svahoch Malých Karpát.

Ciele projektu

Cieľovou skupinou projektu Bratislavské visuté záhrady je široká domáca aj turistická verejnosť. Projekt okrem samotného založenia reprezentatívneho parku Slovenska v sebe zahŕňa viacero ďalších cieľov. Jedným z nich je vytvoriť a stabilizovať prirodzený prechod medzi urbanizovaným prostredím hlavného mesta a masívom malokarpatských lesov na osi bratislavských mestských častí Staré Mesto – Nové Mesto – Rača – Vajnory. Vďaka realizácii verejného parku v daných polohách vzniknú aj nové nástupné miesta do mestských lesov (medzi doposiaľ jestvujúcimi vzdialenými vstupmi na Kolibe a na Peknej ceste). Záhrady by v najvyšších miestach plynule prechádzali do lesoparku. Definitívnou bariérou voči čiernym stavbám a bytovej výstavbe posúvajúcej sa do čoraz vyšších polôh nad hlavným mestom na úkor malokarpatských lesov má byť najvyššie položená terasa záhrad kopírujúca obvod lesa. Obyvatelia a návštevníci Bratislavy realizáciou projektu získajú možnosť na kvalitné trávenie voľného času s výhľadmi na panorámu hlavného mesta a okolitú krajinu. Bratislavské visuté

záhrady majú vytvoriť nový verejný priestor kultivovanej zelene v podobe rozľahlého parku, zároveň majú v panoráme mesta uchrániť prvok vinogradov a ich terás, ktoré po stáročia výrazne dotvárali obraz Bratislavy a okolitej malokarpatskej krajiny. Jednou z dôležitých ambícií projektu je tak zachovanie aspoň časti pôvodných bratislavských (dnes často veľmi zanedbaných) vinogradov pre budúce generácie. Zohľadňujúc pritom skutočnosť, že vinohrady od roku 2009 stratili legislatívnu ochranu, čím vznikla priama možnosť, že ich v budúcnosti celkom pohltí výstavba. V tej súvislosti sa nedeliteľnou súčasťou projektu stala od jeho začiatkov tiež téma sociálnej inklúzie – záujem o udržanie dostupnosti lukratívnych lokalít nad hlavným mestom pre širokú verejnosť. Rozsiahly projekt je tiež mimoriadnou príležitosťou v oblastiach služieb a cestovného ruchu, priniesť má vznik nových pracovných miest.

Lokalita

Umiestnenie akéhokoľvek veľkého parku musí zohľadňovať viaceré momenty, najmä potom so zreteľom na jeho atraktivitu a funkcie, ktoré má zahŕňať. Rozľahlý verejný park nemôže vyrásť v už husto zastavaných centrálnych zónach miest. Vo viacerých krajinách preto možno vidieť prípady, kedy takéto zóny určené na oddych, rekreáciu a kultúru v prostredí zelene vznikali trochu stranou od najvyťaženejších centier, aby vôbec umožnili ľuďom uniknúť od ruchu a smogu. Významnou pridanou hodnotou Bratislavských visutých záhrad majú byť tiež široké panoramatické pohľady na hlavné mesto a na okolitú krajinu. Umožniť to má lokalita záhrad na pomedzí mestských lesov a vinogradov v juhovýchodných polohách malokarpatských vrchov nad Bratislavou, presahujúca územie niekoľkých bratislavských mestských častí – v kvalite, rozsahu a podobe nadregionálneho významu.

Podoba záhrad

Rozľahlý verejný park, reprezentatívny park Slovenska, majú tvoriť terasovité záhrady na slnečných juhovýchodných svahoch nad Bratislavou. Vznikol by tak lukratívny priestor dlhých prechádzok s ďalekými pohľadmi do Podunajskej nížiny. Najvyššie položenou terasou

týchto záhrad má byť terasa kopírujúca obvod lesa – ako prirodzená bariéra voči stavebným aktivitám nad hlavným mestom nielen v blízkej, ale aj vo vzdialenejšej budúcnosti. Súčasne by sa tým umožnilo rozptýlenie rekreácie na území prírodného prostredia lesov nad Bratislavou. Dôležitou súčasťou areálu majú byť tiež celoročne prístupné kryté záhrady a výstavné priestory. Kultúrno-spoločenské zázemie parku by tvorili najmä galérie a múzeá, príjemné kaviarne či možnosti prezentácie a ochutnávok vína. Súčasťou rozľahlého areálu majú byť aj bohaté kvetinové záhony, visuté lávky, rôzne bludiská živých plotov či viniča, vyhladkové terasy a zelené pochôdzne strechy, náučné chodníky, bežecké okruhy a cyklotrasy. V prípade vhodného osvetlenia oporných stien jednotlivých terás, Bratislava v noci by získala novú dominantu, nový rozmer. Nová opticky pútavá a turisticky zaujímavá dominantu v panoráme mesta by znamenala isté priblíženie sa veľkolepým európskym metropolám. Týka sa to v neposlednom rade aj samotnej funkčnej náplne takejto novej zóny – najmä kvalitného trávenia voľného času, rekreačného športovania v príjemnom zelenom prostredí, množstva nových možností pre kultúru a spoločenský život a tiež príležitostí pre cestovný ruch.

Prečo „visuté“ záhrady?

Pojem visutých záhrad často evokuje legendárne záhrady v historickom Babylone, spájané s menom kráľovnej Semiramis. Vtedy malo ísť o stavbu, resp. v istom zmysle o „umelý kopec“, ktorého názov sa odvádzal najmä od visiacej bohatej vegetácie zakorenenej v terasách jednotlivých poschodí na tú dobu vskutku jedinečnej stavby. V súčasnosti sa týmto označením rozumejú najmä terasovité záhrady situované vo vyvýšených polohách, ktoré umožňujú výhľady na okolitú krajinu. Steny jednotlivých terás pritom niekedy môžu byť tvorené aj fasádami budov, ktoré sú zapustené do zeme a nesú tak nad sebou – podobne ako v prípade Semiramidíných záhrad – plochu zelene, hoci vnútri môžu ukrývať zázemie parku technické (napr. parkovanie, infraštruktúra, ateliéry) či kultúrno-spoločenské (galérie, kaviarne, výstavné priestory). Dôležitým prvkom rôznych moderných visutých záhrad sa tak stáva ekologický aspekt rozširovania plôch zelene vo všetkých smeroch (na strechách objektov, na ich fasádach či v interiéroch) – najmä potom vo veľmi husto zastavanom prostredí veľkých miest. Zohľadňujúc tieto skutočnosti, ako aj polohy na svahoch Malých Karpát, ktoré sú

jednak vysunuté nad Bratislavou a zároveň svojím reliéfom predurčujú terasovitý charakter záhrad, spojenie „visuté záhrady“ sa premietlo aj do názvu projektu.

Etapizácia projektu

Zreálnenie veľmi komplexného projektu sleduje jeho rozčlenenie na menšie časti a na jednotlivé fázy jeho realizácie. Po širších prípravných prácach a po otvorení odborných spoluprác a verejnej diskusie bude úvodnú fázu Bratislavských visutých záhrad tvoriť užšie koncipovaný pilotný projekt, ktorý založí možnosť prípadného ďalšieho pokračovania projektu do cieľenej dôstojnej podoby reprezentujúcej dobré meno Bratislavy a Slovenska. V prípade juhovýchodných terás Malých Karpát nad Bratislavou ide o záujmovo exponovanú lokalitu, ktorej budúcnosť veľmi zásadne poznačí celkový obraz hlavného mesta a tiež kvalitu života v ňom. Prítomná preto musí byť v projekte tiež snaha o citlivé zosúladenie možných úzkych individuálnych a širších verejných záujmov. Túto skutočnosť odzrkadľuje a rešpektuje aj záujem o dialóg a verejnú diskusiu od samotných počiatkov projektu, ktorého dôležitým odborným garantom sú akademické inštitúcie a profesijné organizácie architektov.

Partneri projektu

Bratislavské visuté záhrady predstavujú ojedinelý projekt, ktorý si zasluhuje širšiu než len lokálnu pozornosť, účasť a spoluprácu. Aj preto sú jeho dôležitou oporou a solídnu základňou širšie partnerstvá, ktoré umožňujú zhodnocovať víziu nového verejného parku ako aj perspektívu jeho úspešnej realizácie. Takýto záujem sleduje priebežné spresňovanie partnerstiev v projekte – v prospech vzniku novej ucelenej a životaschopnej zóny zelene, kultúry a oddychu v Bratislave v priebehu blízkych rokov. Nezanedbateľným momentom projektu je tiež možnosť jeho využitia ako platformy pre odborné spolupráce a pre medzinárodnú výmenu skúseností veľkých miest v sledovaní a napĺňaní spoločenských tém podobného významu a rozsahu. Kľúčovými sú v projekte predovšetkým partnerstvá odborné a finančné, domáce aj medzinárodné. Potvrďuje to zapájanie do projektu okrem iných aj

akademickej sféry, profesijných organizácií architektov či zahraničných partnerských miest Hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy.

Financovanie

Projekt predpokladá vznik relevantne rozľahlého voľnočasového areálu nad hlavným mestom Slovenska so značnou vybavenosťou kultúrnou a technickou, ale najmä predpokladá vysoko kvalitné riešenia z hľadiska záhradníctva, krajinnej architektúry a tiež uplatňovania zelených postupov. Takéto ambície sa nutne premietajú do finančnej náročnosti projektu a zakladajú preto potrebu širokej diverzifikácie zdrojov na realizáciu a prevádzku verejného parku a jeho vybavenosti. Úspech projektu tak vyžaduje súčinné zapojenie ekonomicky silných subjektov v kontexte spoločenskej zodpovednosti, využitie verejných financií a cez medzinárodné partnerstvá v projekte tiež využitie medzinárodných grantov a fondov. Sponzorstvo záhrad môže byť nielen finančné, ale tiež vecné. Prevádzke a každodennému fungovaniu záhrad môžu v budúcnosti pomôcť aj rôzne dobrovoľnícke aktivity. Vo výstavných priestoroch v areáli parku môžu byť prezentované tiež súkromné umelecké zbierky.

Spoločenská zodpovednosť

Koncept spoločenskej zodpovednosti firiem reflektuje ich záujem o kvalitu života širšej komunity a presahuje primárny cieľ ekonomického zisku. Ide o dobrovoľné správanie sa firmy, ktorej nie je ľahostajný život a kvalita života jej zamestnancov a ich rodín, klientov či obyvateľov mesta, v ktorom daný subjekt pôsobí. Takáto firma potom iniciatívne a nad rámec vyžadovaný zákonom zohľadňuje vo svojej činnosti tiež filantropický, sociálny a environmentálny rozmer. Projekt Bratislavské visuté záhrady vo významnej miere predpokladá práve financovanie v duchu spoločenskej zodpovednosti. Mnohé z domácich aj zahraničných firiem pôsobiacich na Slovensku sú na témy kvality života, zelene a kultúry vnímavé. Priestorom pre takúto vnímavosť je aj projekt reprezentatívneho parku Slovenska. Ako partnerstvo súkromnej a verejnej sféry – partnerstvo pre Bratislavu a pre Slovensko, partnerstvo pre súčasné a budúce generácie.

Múr zakladateľov

Bratislavské visuté záhrady predstavujú veľmi komplexný a náročný projekt. O to významnejšia je podpora a pomoc v jeho realizácii. Jednou z možností takejto pomoci je aj finančné darcovstvo nielen zo strany veľkých sponzorov – právnických osôb, ale tiež súkromných osôb. Konkrétnou formou vďaky a pripomenutia darcov má byť „Múr zakladateľov“ v areáli záhrad. Ten má dôstojným spôsobom predstaviť mená tých, ktorí určitou finančnou čiastkou alebo inak zásadne prispeli k realizácii náročného projektu zveľaďujúceho kultúrne bohatstvo krajiny – teda tých, ktorí sa zaslúžili o založenie reprezentatívneho parku Slovenska. Múr by mala tvoriť funkčná oporná stena niektorej z terás rozľahlého parku nad Bratislavou. V prípade jeho umeleckého stvárnenia môže byť aj tento múr samostatným umeleckým dielom a jedným z pútavých artefaktov Bratislavských visutých záhrad.

Ďalšie informácie:

www.visutezahrady.bratislava.sk